

Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007

Kapitel: Bostadsinbrott

Hela publikationen finns att beställa eller ladda ner på www.bra.se/go/297

BOSTAD SINBROTT

Annika Töyrä

Sammanfattning

Drygt en procent av alla anmälda brott under år 2007 utgjordes av bostadsinbrott, vilket innebär att närmare 17 000 sådana brott anmäldes till polisen detta år. Sedan mitten av 1980-talet har antalet anmälda bostadsinbrott successivt sjunkit (trots ökningarna vissa år), men under den senaste tioårsperioden har den neråtgående trenden stannat av. Antalet inbrott i småhus har varit relativt stabilt sedan 1996, medan antalet inbrott i lägenhet har ökat kontinuerligt under 2000-talet. Majoriteten av de anmälda bostadsinbrotten sker dock fortfarande i småhus.

Under större delen av 2000-talet har Skåne, Stockholms och Hallands län haft högst antal anmälda bostadsinbrott i förhållande till folkmängden medan det i Västerbottens, Gotlands, Jämtlands och Norrbottens län anmäls lägst antal bostadsinbrott per 100 000 invånare. Cirka hälften av bostadsinbrotten anmäls i landets storstadsområden (Stockholm, Malmö och Göteborg).

Anmälningsbenägenheten för bostadsinbrott är relativt hög i förhållande till många andra brottstyper. Närmare tre fjärdedelar av bostadsinbrotten uppges vara anmälda enligt den Nationella trygghetsundersökningen NTU (Brå 2008a).

Andelen bostadsinbrott som klaras upp inom rättsväsendet är låg och antalet misstänkta personer är därför litet. De personer som hanteras inom rättsväsendet som misstänkta för bostadsinbrott ger sannolikt inte en representativ bild av det totala antalet gärningspersoner. Unga personer och personer med missbruksproblem är förmodligen överrepresenterade bland dem som åker fast för bostadsinbrott.

Inledning

Bostadsinbrott utgjorde drygt en procent av alla anmälda brott under år 2007 och är därmed att betrakta som ett förhållandevis ovanligt brott. Trots detta är bostadsinbrott intressant att studera. Det är ett allvarligt brott av integritetskränkande karaktär (se nedan) och en betydande källa till oro och otrygghet hos allmänheten (Brå 2008a). Enligt Statistiska Centralbyråns undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) försöker många aktivt att skydda sig mot bostadsinbrott på olika sätt.

Bostadsinbrott faller, tillsammans med flera andra tillgreppsbrott, i de flesta fall under rubriceringen grov stöld i 8 kap. 4 § brottsbalken. Med inbrott menas att gärningspersonen ska ha gjort intrång i en bostad. Annan stöld i bostad, där gärningspersonen inte brutit sig in, kategoriseras därför inte som bostadsinbrott. Som bostad räknas den ordinarie bostaden, och i de flesta fall avses endast själva boytan. Inbrott i källare, vind och garage ingår därför vanligtvis inte i kategorin. Fritidshus omfattas, enligt 8 kap. 4 § brottsbalken, av begreppet bostad, men ingår inte i föreliggande redovisning.

Rubriceringen av bostadsinbrott har ändrats vid två tillfällen under de senaste 30 åren. Första gången år 1976, då det beslutades att bostadsinbrott skulle rubriceras som stöld av normalgraden såvida det inte fanns försvårande omständigheter. År 1988 skärptes rubriceringen, och om intrång i bostad hade skett utgjorde detta återigen i sig en försvårande omständighet. Bostadsinbrott betraktas därför vanligtvis som grov stöld, och skärpningen motiverades av den integritetskränkning som ett bostadsinbrott innebär för den som utsätts. Enligt förarbetena till denna bestämmelse ska emellertid graden av integritetskränkning tas i beaktande och vissa händelser kan rubriceras som stöld av normalgraden trots att gärningspersonen gjort intrång i bostad.

Omfattning och utveckling

Omfattning och dold brottslighet

År 2007 anmäldes totalt närmare 17 000 bostadsinbrott till polisen, varav närmare 10 000 var inbrott i småhus och drygt 7 000 var lägenhetsinbrott. Enligt den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) har cirka en procent av hushållen, vilket motsvarar ungefär 40 000 hushåll, utsatts för bostadsinbrott under år 2006 (Brå 2008a). Upprepad utsatthet för bostadsinbrott är inte särskilt vanligt i Sverige, men NTU-resultaten visar att det sker eftersom de cirka 40 000 drabbade hushållen utsattes för totalt cirka 50 000 bostadsinbrott under år 2006. De flesta av de utsatta hushållen (82 procent) utsattes dock endast för ett bostadsinbrott.

Bostadsinbrott beskrivs ofta som en brottstyp med relativt liten dold brottslighet, och ny kunskap från NTU bekräftar den bilden (Brå 2008a). Närmare tre fjärdedelar (74 procent år 2006) av bostadsinbrotten i denna undersökning uppges vara polisanmälda. Det innebär att anmälningsbenägenheten för bostadsinbrott är hög jämfört med många andra brottstyper. Men ändå kommer en fjärdedel av de bostadsinbrott som drabbar normalbefolkningen inte till polisens kännedom. Det skäl som framför allt anges till att ett bostadsinbrott inte polisanmäls är att det är meningslöst för att man upplever att polisen inte kan göra något. Den orsaken uppges för närmare fyra av tio av de händelser som inte polisanmäls.

När uppgifterna från anmälningsstatistiken och NTU jämförs blir det tydligt att det finns betydande skillnader i antalet bostadsinbrott. Om tre fjärdedelar av de bostadsinbrott som uppges i NTU skulle ha anmälts till polisen, borde antalet anmälda bostadsinbrott i kriminalstatistiken uppgå till drygt det dubbla i förhållande till vad som verkligen har anmälts. Detta tros ha flera orsaker, bland annat att man i NTU inte särskiljer inbrott i den ordinarie bostaden från inbrott i fritidshus. Frågeundersökningar av det här slaget fångar också in både andra typer av händelser än vad som efterfrågas och händelser som inte skett inom den efterfrågade referensperioden. NTU fångar därmed troligtvis in fler brottstyper och brotts handlingar än anmälningsstatistiken för inbrott i småhus och lägenheter ett givet år (se vidare Brå 2008c).

Resultaten från NTU visar att egendomsbrott (såsom bostadsinbrott och fordonsrelaterade brott) generellt polisanmäls i större utsträckning än brott mot person (såsom hot och misshandel). Ett viktigt skäl till detta kan vara att försäkringsbolagen kräver att brottet ska vara polisanmält för att ersättning för förlorad eller skadad egendom ska betalas ut (Brå 2008c). Försäkringsrelaterade faktorer har därmed sannolikt en betydande inverkan på anmälningsbenägenhet, och avsaknad av hemförsäkring kan vara en sådan avgörande faktor. Enligt Statistiska Centralbyråns undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) uppges emellertid de allra flesta att de har hemförsäkring för sin bostad. Under åren 1996–2003 har andelen som uppges att de har hemförsäkring legat stabilt runt 95 procent.

Intressant i detta sammanhang är att andelen som har hemförsäkring för sin bostad är mindre bland boende i lägenhet (och i synnerhet boende i hyreslägenhet) jämfört med boende i småhus, trots att dessa skillnader har minskat över tid (SCB 2004). De faktorer som huvudsakligen samvarierar med innehav av hemförsäkring uppges vara just boende- och upplåtelseform liksom boendestandard och individuella ekonomiska resurser, vilket indikerar att det framför allt är resurssvaga hushåll som saknar hemförsäkring. I linje med detta visar också NTU-

resultaten att den dolda brottsligheten är större för inbrott i lägenhet än i småhus. Andelen polisanmälda inbrott i småhus uppges vara 83 procent, medan 67 procent av lägenhetsinbrotten uppges vara anmälda till polisen. I de fall då ett egendomsbrott såsom bostadsinbrott inte anmäls, trots att hemförsäkring finns, grundar sig detta troligtvis ofta i ett rationellt övervägande hos den utsatta. Det kan exempelvis handla om att kostnaden för självriskan är för hög i förhållande till värdet av det som stulits eller förstörts (Brå 2008c).

Regionala skillnader

I hela landet anmäldes 185 bostadsinbrott per 100 000 invånare under år 2007.⁷³ De län i Sverige med högst antal anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare är Skåne, Stockholms och Hallands län med 343, 234 respektive 234 anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare (2007). Skåne och Hallands län har utmärkt sig på detta sätt under hela 2000-talet och Stockholms län under de senaste fem åren (2003–2007). I majoriteten av de övriga länen anmäldes mellan 90 och 180 bostadsinbrott per 100 000 invånare år 2007. De fyra län som år 2007 har lägst antal anmälda bostadsinbrott är Västerbottens (64 anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare), Gotlands (65), Jämtlands (69) och Norrbottens län (70). Under hela 2000-talet har dessa län haft lägst antal anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare.

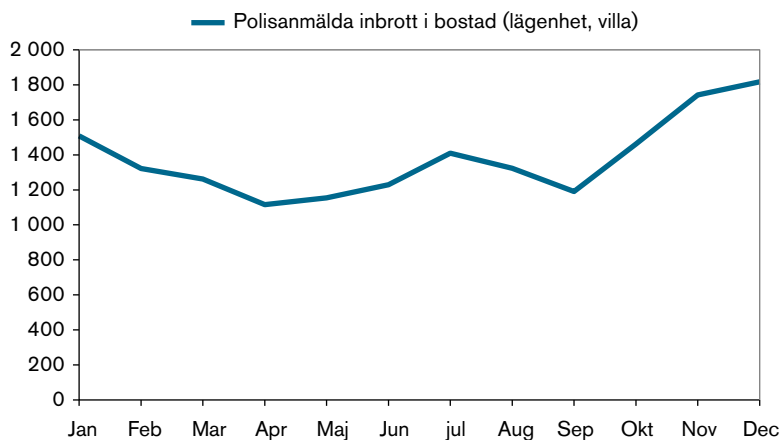
De enskilda kommuner som under 2000-talet har funnits bland de tio kommuner i landet med högst antal anmälda bostadsinbrott under minst fem av åren (2000–2007) är Klippans, Bjuvs, Perstorps, Svalövs och Sjöbo kommuner (samtliga belägna i Skåne län). I dessa kommuner har antalet anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare under perioden varierat mellan cirka 350 och 700 och en övervägande andel av dessa inbrott begicks i småhus.

Närmare hälften (47 procent) av bostadsinbrotten år 2006 uppges enligt NTU ha drabbat boende i storstadsregionerna (Stockholm, Göteborg och Malmö). Detta mönster ligger i linje med kriminalstatistiken, där 49 procent av de anmälda bostadsinbrotten under samma period skedde i dessa regioner.

När och hur sker bostadsinbrotten?

Antalet anmälda bostadsinbrott varierar något över årets månader, vilket framgår av figur 1 på sidan 212. Det är framför allt under vinter-

⁷³ Denna typ av redovisning kan också utgå från antalet brott per 100 000 bostäder, men resultatens mönster skiljer sig inte nämnvärt åt mellan de olika redovisningssätten.

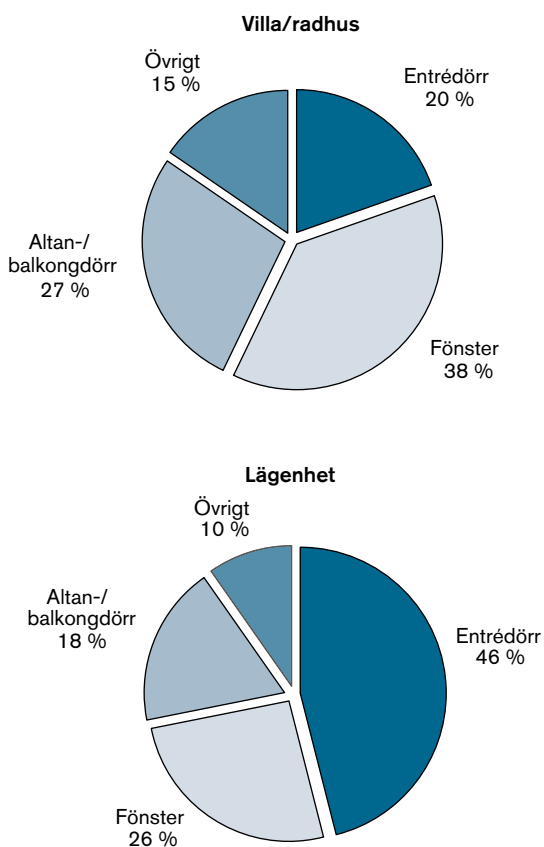
Figur 1. Genomsnittligt antal polisanmälda bostadsinbrott i hela landet per månad under perioden 2004–2007. Källa: Brå.

månaderna oktober–januari som flest bostadsinbrott anmäls.⁷⁴ Under semestermånaden juli sker också en ökning jämfört med de andra vår- och sommarmånaderna. Ökningarna i juli, december och januari beror på att dessa perioder präglas av ledigheter då många är bortresta från sina bostäder.

Däremot verkar bostadsinbrotten inte vara koncentrerade till vissa veckodagar eller tider på dygnet. I NTU uppger de tillfrågade att bostadsinbrotten ägde rum på veckoslut i ungefär samma utsträckning som på vardagar, likaså på dagtid i ungefär samma utsträckning som på natten. Däremot finns ett tydligt samband mellan tid på dygnet och del av veckan. Närmare 70 procent av de bostadsinbrott som ägde rum på vardagar uppges ha skett på dagtid. Det motsatta förhållandet gäller för bostadsinbrott som sker på helger, då 70 procent av inbrotten i stället utfördes på natten.⁷⁵ Fördelningen beror sannolikt på att det är de tidpunkter då många befinner sig på andra platser än i det egna hemmet. På vardagar befinner sig många utanför hemmet på dagen medan de flesta är hemma nattetid. På helger står däremot flera bostäder tomma hela dygnet medan potentiella vittnen (grannar och liknande)

⁷⁴ Viktigt att notera är att dessa uppgifter redovisar tidpunkten för polisanmälan. Det är alltså inte tidpunkten för bostadsinbrottet som redovisas, även om anmälan förmodligen oftast görs i anslutning till att inbrottet upptäckts. I de fall inbrottet skett medan de boende varit bortresta kan anmälan naturligtvis göras längre ifrån den tidpunkt då brottet begicks.

⁷⁵ Här är viktigt att notera att en stor andel av de tillfrågade (cirka en fjärdedel) inte vet när inbrottet ägde rum. Dessa inbrott betraktas här som bortfall och resultaten baseras endast på information från de individer som vet när inbrottet skedde.

Figur 2. Ingångsväg för gärningspersonerna vid bostadsinbrott, åren 2005–2007. N=554 (villa/radhus) respektive 419 (lägenhet). Källa: Brå, polisanmälningar.

är vakna och i rörelse i betydligt mindre utsträckning under natten än på dagen. I en kvalitativ intervjuundersökning bland 20 personer som begått bostadsinbrott (Pira 2008) uppges dessa förutsättningar ha stor betydelse för när inbrotten begås.

En särskild analys av 1 000 slumpmässigt utvalda polisanmälningar (från hela landet) av fullbordade eller försök till bostadsinbrott, som anmälts under åren 2005–2007, ger en bild av på vilket sätt gärningspersonerna tog sig in i bostäderna (figur 2).⁷⁶

⁷⁶ Kategorin okänt och övrigt består huvudsakligen av andra tillvägagångssätt än de redovisade, exempelvis att ta sig in genom ett öppet fönster eller genom källarfönster.

Vid lägenhetsinbrotten tog sig gärningspersonen vanligtvis in i lägenheten genom entré- eller ytterdörren, vilket var fallet vid 46 procent av de studerade lägenhetsinbrotten. Vid övriga lägenhetsinbrott hade gärningspersonerna tagit sig in genom fönster, vanligtvis i markplan (26 procent) eller genom altan- eller balkongdörr (18 procent).

Vid inbrott i småhus var det vanligast att gärningspersonen tog sig in genom fönster i markplanet (38 procent) eller genom altandörr/balkongdörr eller dylikt (27 procent). I endast 20 procent av de studerade småhusinbrotten användes entrédörren som ingångsväg.

I cirka 60 procent av det totala antalet studerade fall har gärningspersonerna brutit sig in genom att till exempel bryta, bända eller tvinga dörrar/dörrkarmar eller fönster/fönsterkarmar, borra i låset, använda dyrk eller försöka skruva loss dörr- eller fönsterbrädor. I cirka 17 procent av fallen har fönsterrutor krossats. Det kan vara fönsterrutor i anslutning till entrédörrar, altan- eller balkongdörrar, men det kan också vara andra fönster. Denna metod används för att komma åt dörrlås eller fönsterhake från insidan av huset.

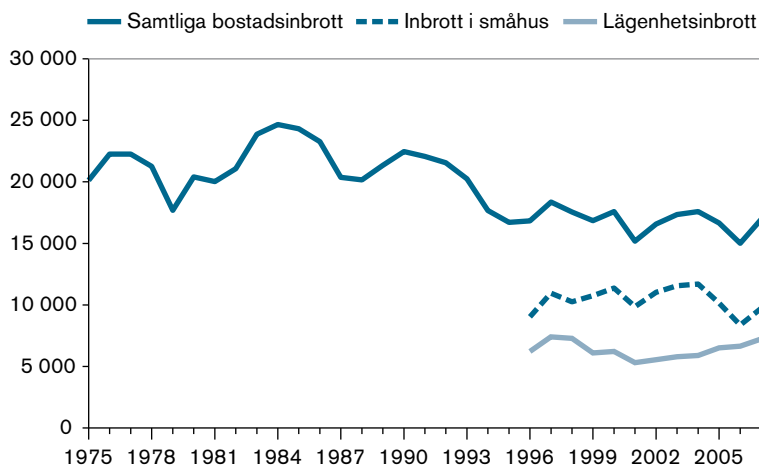
Utvecklingen 1975–2007

Statistiken över anmälda brott brukar anses ge en bra bild av den faktiska omfattningen när det gäller brottstyper med hög anmälningsbenägenhet. Variationer i anmälningsbenägenhet över tid kan emellertid resultera i förändringar i antalet anmälda brott, trots att den faktiska brottsligheten är stabil. För bostadsinbrott saknas emellertid kunskap om anmälningsbenägenhet bakåt i tiden, varför det är svårt att uttala sig om sådana förändringar.

Antalet polisanmälda bostadsinbrott var som högst i mitten av 1980-talet med närmare 25 000 anmälda brott år 1984 (figur 3). Sedan mitten av 1980-talet fram till mitten av 1990-talet har antalet anmälda bostadsinbrott generellt sett sjunkit, trots ökning under vissa år. Under de senaste tio åren har dock den neråtgående trenden stannat av.

Totalt sett har antalet anmälda bostadsinbrott varierat mellan cirka 15 000 och 18 000 per år under 2000-talet. Sedan 1996 redovisas inbrott i småhus (villa, rad- eller kedjehus och liknande) och lägenhet separat i anmälningsstatistiken. De anmälda inbrotten i småhus har minskat något under senare delen av 2000-talet (med undantag för år 2007 då en ökning har skett) medan antalet polisanmälda lägenhetsinbrott har ökat kontinuerligt under hela 2000-talet. Av det totala antalet anmälda bostadsinbrott utgjorde lägenhetsinbrotten 43 procent år 2007. Denna andel har tidigare varit mindre, till exempel 33 procent år 2003 (Brå 2004). Antalet bostadsinbrott per 100 000 invånare under perioden 1975–2007, liksom antalet inbrott i småhus respektive lägenhet per 100 000 invånare under åren 1996–2007 följer samma mönster som beskrivs i figur 3, vilket innebär att förändringar i befolkningens mängden

Figur 3. Antalet anmälda bostadsinbrott 1975–2007 samt antalet anmälda inbrott i småhus respektive lägenheter 1996–2007. Källa: Brå.

under den aktuella perioden inte påverkar utvecklingen. Inte heller när hänsyn tas till förändringar i bostadsbeståndet påverkas utvecklingsmönstret.

Oro för bostadsinbrott

Trots att bostadsinbrott är en brottstyp som det är förhållandevis liten risk att utsättas för, visar NTU att de är en källa till oro, särskilt i vissa befolkningsgrupper. Detta beror förmodligen på att bostadsinbrott av många upplevs som en kränkning av integriteten. Totalt sett uppger 15 procent av befolkningen i åldern 16–79 år att de oroar sig ganska eller mycket ofta för inbrott i sin bostad under de senaste tolv månaderna (Brå 2008a). Boende i småhus oroar sig i större utsträckning för bostadsinbrott än boende i lägenhet och andelen oroliga är också högre hos kvinnor än hos män samt hos medelålders och äldre personer jämfört med unga personer.

Offer och gärningspersoner

Offer

Tidigare forskning visar att risken att utsättas för bostadsinbrott framför allt varierar i förhållande till boendeområdets karaktär och vilka socioekonomiska förhållanden som råder på områdesnivå, medan personliga förhållanden förefaller ha mindre betydelse för risken att utsättas (Estrada och Nilsson 2006). Även enligt NTU är bostadsinbrott

en brottstyp som drabbar olika typer av hushåll i ungefär samma utsträckning.⁷⁷

En analys på kommunnivå visar att det finns två skilda faktorer som sammanfaller med i vilken grad bostadsinbrott är relativt sett vanligt förekommande i kommunen.⁷⁸ I kommuner där den genomsnittliga förmögenheten är hög anmäls fler inbrott i småhus (i relation till hur många småhusbostäder som finns totalt sett i kommunen). I förmögna kommuner bor de mest resursstarka troligtvis i småhus och dessa blir i större utsträckning utsatta för bostadsinbrott för att det finns gott om attraktivt stöldgods. Å andra sidan visar analysen att en hög andel individer som uppstår någon form av ekonomiskt bistånd (exempelvis socialbidrag) i en kommun har ett starkt samband med antalet anmälda inbrott i lägenheter (när hänsyn är taget till hur många lägenhetsbostäder som finns i kommunen). Här rör det sig i stället troligtvis om utsatthet i resurssvaga områden där både offer och gärningsperson har låg socioekonomisk status.

Gärningspersoner

Antalet bostadsinbrott som klaras upp inom rättsväsendet är få och därför är också antalet misstänkta personer litet. År 2007 misstänktes 661 personer för bostadsinbrott. Detta är dessutom betydligt färre än under åren 2000–2006, då antalet misstänkta stabilt låg runt 900–1 000 personer. Antalet misstänkta personer per 100 000 invånare har varit relativt stabilt under 2000-talet, med undantag för en kraftig minskning år 2007. Även inom olika åldersgrupper har antalet misstänkta varit stabilt under perioden, vilket pekar på att det inte skett några betydande förändringar i vilka åldersgrupper som ertappas med att begå bostadsinbrott.

De gärningspersoner som upptäcks och hanteras i rättsväsendet ger förmodligen inte en representativ bild av gärningspersonerna totalt sett, eftersom vissa grupper av gärningspersoner förmodligen är mer benägna att åka fast (t.ex. Mawby 2001). Bland de gärningspersoner som hanteras i rättsväsendet är troligtvis unga personer och personer med missbruksproblem överrepresenterade (ibid.).

⁷⁷ Jämförelser har gjorts med avseende på familjetyp (sammanboende/ensamstående, med/utan barn), bostadstyp (villa, rad-/kedjehus och lägenhet) samt boendeort (storstad, större stad och mindre stad/landsbygd).

⁷⁸ Antalet anmälda inbrott i lägenhet (per 100 000 lägenheter i kommunen) respektive antalet anmälda inbrott i småhus (per 100 000 småhus i kommunen) i Sveriges 291 kommuner har relaterats ett antal indikatorer för socioekonomisk status i respektive kommun. Indikatorerna utgörs av invånarnas genomsnittliga förmögenhet och inkomst samt andelen invånare i kommunen som är arbetslösa respektive uppstår ekonomiskt bistånd (exempelvis socialbidrag).

Utifrån uppgifterna om misstänkta personer ser bostadsinbrott till relativt stor del ut att vara ett brott som begås av unga personer, då en tredjedel av de misstänkta under år 2007 var i åldern 15–20 år.⁷⁹ Det förefaller rimligt att tro att unga gärningspersoner inte hunnit bli särskilt skickliga i att begå inbrott och av just denna anledning oftare blir ertappade. De skickliga och erfarna gärningspersonerna förbereder sig däremot i större utsträckning, exempelvis genom att sprida riskerna i sina kontakter med häleribranschen och ofta samarbeta med ett antal hälare i stället för med enstaka aktörer (Brå 2006b). De mer erfarna gärningspersonerna gör också mer noggranna bedömningar av riskerna innan brotten begås och är mindre benägna att begå riskfyllda inbrott än yngre, oerfarna gärningspersoner (Wahlin 1999).

Trots att antalet ungdomar som misstänks för bostadsinbrott är förhållandevis stabilt över tid, visar den självdeklarationsundersökning bland ungdomar i årskurs nio som Brottsförebyggande rådet genomför sedan 1995 att andelen ungdomar som begår inbrott har minskat kontinuerligt mellan 1995 och 2005.⁸⁰ Det är framför allt pojkarna som står för minskningen, medan nivån är mer stabil bland flickor (Brå 2006c). Andelen pojkar i årskurs 9 som uppger att de begått något inbrott de senaste tolv månaderna har i det närmaste halverats (från 21 procent år 1995 till 11 procent år 2005). Motsvarande andel flickor har legat runt 5 procent under hela perioden, förutom vid första mätillfället (1995) då drygt 7 procent av flickorna uppgav att de begått inbrott. Jämfört med många andra brottstyper är inbrott ett relativt ovanligt brott bland ungdomar. Viktigt att notera är dock att inbrott är ett mer allvarligt brott än exempelvis snatteri/stöld i butik, vilket 23 procent av pojkarna och 20 procent av flickorna år 2005 uppgav att de gjort sig skyldiga till under de senaste tolv månaderna. Undersökningen belyser emellertid inbrott totalt sett (inte enbart i bostad), varför möjligheten till jämförelser är begränsad.

Förutom en överrepresentation av unga tros också personer med missbruksproblem vara överrepresenterade bland dem som misstänks för bostadsinbrott. Personer som vid brottstillfället är drogpåverkade eller har ett starkt begär att snabbt få fram pengar till droger agerar förmodligen annorlunda vid ett inbrott och löper därmed troligtvis större risk att åka fast än gärningspersoner med andra motiv. Denna grupp har förmodligen också en hög brottsfrekvens, vilket också torde öka risken för upptäckt.

⁷⁹ Motsvarande andel misstänkta ungdomar (15–20 år) för samtliga brott är 25 procent år 2007.

⁸⁰ Samma undersökning visar även att andelen ungdomar som begått stöldrelaterade brott totalt sett har minskat under perioden. Det gäller också för de flesta studerade enskilda stöldrelaterade brottstyperna med ett fåtal undantag (cykelstöld och stöld från eget hem) där nivåerna är relativt stabila (Brå 2006c).

De personer som misstänktes för bostadsinbrott under år 2007 utgörs huvudsakligen av män. Andelen kvinnor bland de misstänkta personerna uppgick år 2007 till 10 procent (eller 68 personer). Detta kan jämföras med andelen misstänkta kvinnor totalt sett, för samtliga brott, som uppgår till 20 procent. Andelarna kvinnor respektive män som misstänks för bostadsinbrott har varit relativt stabila alltsedan år 1984 (då misstänkta personers kön började särredovisas) men under 2000-talet kan en svag ökning av andelen kvinnor iakttas, jämfört med 1980- och 1990-talen. Skillnaden beror dock främst på att antalet misstänkta personer har minskat bland båda könen men att antalsminskningen är större bland männen.

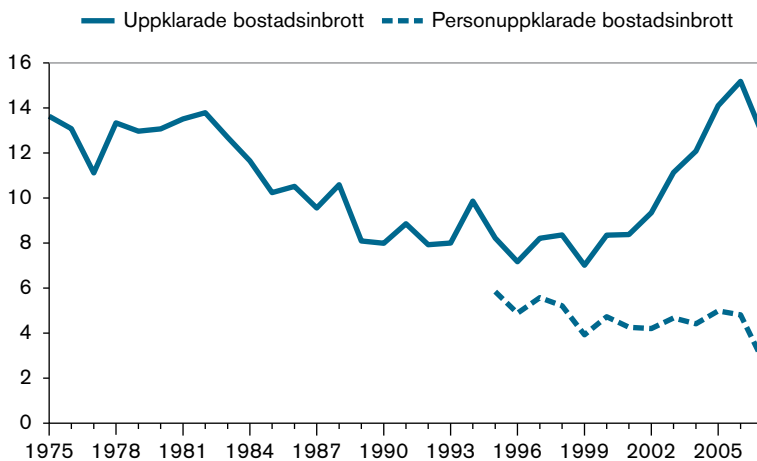
Bostadsinbrott är en brottstyp som bedöms ha betydande kopplingar till häleribranschen (Brå 2006b). I en studie av Wahlin (1999) där 21 personer som dömts till fängelse för bostadsinbrott djupintervjuats, uppges att försäljning av de stulna föremålen huvudsakligen sker via hälare. Trots att stöldgodset oftast inte är beställt på förhand, uppger samtliga av de intervjuade att de har kontakter med flertalet hälare och en god bild av olika hälares intresse att köpa olika typer av stöldgods. Detta indikerar att många inbrottstjuvar är väl insatta i vad som efterfrågas på hälerimarknaden och har betydande kontakter med densamma.

Hanteringen i rättsväsendet

Uppklarade brott

Andelen bostadsinbrott som totalt sett klaras upp inom rättsväsendet är relativt liten (13 procent år 2007). När det gäller bostadsinbrott, och även många andra brott mot förmögenhet, har den utsatta sällan sett gärningspersonen och det finns vanligen inte några andra vittnen, vilket försvårar möjligheterna att binda någon person till brottet. Andelen *personupplarade* brott är således ännu mindre och uppgick år 2007 endast till 3 procent. Att polisen ertappar en person med stöldgods från ett bostadsinbrott innebär sällan att personen kan bindas till själva inbrottet, vilket i stället vanligtvis leder till att brottsrubriceringen blir häleri (Pira 2008).

Uppklaringsprocent för bostadsinbrott totalt sett under perioden 1975–2007 samt personupplaringsprocent under perioden 1995–2007 redovisas i figur 4. Av figuren framgår att personupplaringsprocenten har varit relativt stabil under 2000-talet medan upplaringsprocenten totalt sett har ökat markant, till skillnad mot under 1980-talet då den minskade kontinuerligt och under 1990-talet då den var förhållandevis stabil.

Figur 4. Uppläringsprocent för bostadsinbrott år 1975–2007 samt personuppläringsprocent år 1995–2007. Källa: Brå.

Ökningen under 2000-talet beror huvudsakligen på att den tekniska uppläringsprocenten⁸¹ har ökat, samtidigt som både personuppläringsprocenten och antalet anmälda bostadsinbrott varit relativt stabila under denna period. År 2007 skedde dock en kraftig minskning av andelen såväl upplärade som personupplärade brott (figur 4). En 11-procentig ökning av antalet anmälda bostadsinbrott år 2007 bidrar förmodligen till minskningen i andelen personupplärade inbrott. Denna ökning förklarar dock inte hela den 42-procentiga minskningen i andelen personupplärade bostadsinbrott detta år. Ökningen i antalet anmälda brott kan dock ha resulterat i att polisen inte hunnit utreda brotten i samma takt som tidigare, varför en del av de bostadsinbrott som anmäldes under år 2007 troligtvis kommer att klaras upp under år 2008. Viktigt att notera är dock att även antalet personupplärade bostadsinbrott har minskat kraftigt från 722 brott år 2006 till 466 brott år 2007.

Påföljder

Bostadsinbrott ingår, som tidigare nämnts, tillsammans med andra tillgreppsbrott huvudsakligen i rubriceringen grov stöld. Av den anledningen särredovisas inte påföljder gällande bostadsinbrott i lagföringsstatistiken och de kan således heller inte redovisas här.

⁸¹ Ett brott kan vara tekniskt upplärat då det exempelvis visar sig att en eventuell misstänkt person är under 15 år eller att händelsen inte bedöms som brott (se vidare i kapitlet *Inledning*).

Brottsförebyggande arbete och kriminalpolitik

Brottsförebyggande arbete

Förebyggande arbete mot bostadsinbrott kan delas in i ett antal olika områden såsom tekniskt skydd, social kontroll, bebyggelseinriktade åtgärder, förebyggande av andra brottstyper som har anknytning till bostadsinbrott och polisens arbetsätt.

Att skydda sin bostad från inbrott kan exempelvis ske med hjälp av lås och larm (tekniskt skydd) men också med hjälp av samarbete inom mer eller mindre organiserade sociala nätverk, exempelvis så kallad grannsamverkan (där social kontroll kompletterar de tekniska skyddsåtgärderna). Enligt ULF år 2000–2001 uppgavs att 38 procent av hushållen skyddar sin bostad med extra lås (såsom sjutillhållarlås eller polis-lås). En betydligt mindre andel skyddar bostaden med inbrottslarm och säkerhetsdörr (6 procent vardera). Sex av tio tar alltid hjälp av grannar eller andra att hålla uppsikt över bostaden när de är bortresta. En av tio gör detta ibland medan närmare tre av tio uppger att de aldrig tar hjälp av andra. Resultaten såg ut på liknande sätt år 1992–1993 med undantag för skydd med hjälp av säkerhetsdörr och inbrottslarm. Dessa andelar har fördubblats mellan de två mätillfällena, då de 1992–1993 låg på cirka tre procent vardera. Förmodligen har omfattningen av dessa typer av skydd fortsatt att öka även sedan det senaste mätillfället 2000–2001. Personer som gjort sig skyldiga till bostadsinbrott uppger också att tekniska skyddsåtgärder av ovan nämnda slag har en avskräckande effekt i viss utsträckning (Pira 2008).

Organiserad grannsamverkan är numera en etablerad form av brottsförebyggande arbete i Sverige (Rikspolisstyrelsen 2006). I mitten av 1980-talet etablerades grannsamverkan för första gången i Sverige (Linköping). På senare år har grannsamverkan även spridit sig från att huvudsakligen bedrivs i småhusområden till att även omfatta flerfamiljshus i socialt utsatta bostadsområden, ofta med fastighetsägaren som viktig aktör (se exempelvis Svenska Bostäder 2006). Grannsamverkan kan bedrivs på olika nivåer men det vanligaste är att det initieras av de boende i samarbete med polis, försäkringsbolag och Svenska stöldskyddsforeningen. De så kallade minimikraven för grannsamverkan innebär bland annat att de boende ska upprätta någon form av dokumentation över lösöret i sina hem, stöldmärka värdefulla föremål, se över fönster och dörrar, meddela sina grannar när de reser bort samt kontakta polisen om de ser något »fel« eller misstänkt (Rikspolisstyrelsen 2006). Forskning på området har tidigare inte kunnat påvisa att grannsamverkan minskar antalet bostadsinbrott (Tilley 2005, Bennett och Durie 1999) men däremot har man kunnat konstatera att grannsamverkan har en positiv inverkan på de boendes upplevda trygghet. En ny forskningsgenomgång på området (Brå 2008b) har dock kunnat visa att grannsamverkan har en viss positiv effekt när det gäller att fö-

rebygga både bostadsinbrott och annan brottslighet. Personer som begått bostadsinbrott uppger också i en ny studie att en märkbart fungerande grannsamverkan har en avskräckande effekt, medan enbart en skylt om grannsamverkan har mindre effekt (Pira 2008).

Grannsamverkan och annan bebyggelseinriktad förebyggarsamhet (exempelvis förbättrad utomhusbelysning) syftar huvudsakligen till att begränsa möjligheterna att begå bostadsinbrott (och andra brott) och därigenom även begränsa utbudet av föremål som är möjliga att stjäla. Forskning på området (Schneider 2005, Brå 2006b) betonar emellertid vikten av ökad kunskap om samt riktade insatser mot häleribranschen för att effektivt kunna förebygga bostadsinbrott. Detta på grund av att häleribranschens efterfrågan på stulna föremål och dess betydelse för avyttring av stöldgods från bostadsinbrott visat sig vara stor och därmed får anses utgöra en betydande del av marknaden för det som stjäls vid inbrotten.

Tidigare forskning (se Brå 2003) har visat att ökade regionala polisiära insatser mot narkotikabrottslighet har viss inverkan (om än svag) på antalet anmälda bostadsinbrott i regionen (medan den bilrelaterade brottsligheten påverkas i betydligt större omfattning av sådana insatser). Polisens ökade resurser mot narkotikabrottsligheten under de senaste åren har hittills dock inte resulterat i tydliga nedgångar i antalet anmälda bostadsinbrott på riks nivå.

Polisen har under senare år anammat nya arbetssätt för att kunna klara upp fler bostadsinbrott. I betydligt större utsträckning än tidigare tillämpas i dag DNA-bevisning för att klara upp sådana och andra brott (SKL 2008). Detta har möjliggjorts av en lagstiftning om utökad användning av DNA-teknik inom brottsbekämpning, som trädde i kraft år 2006 (SFS 2005:877). En särskild satsning från polisens sida att utreda fler så kallade mängdbrott (där bland annat bostadsinbrott ingår) innebär också att fler och mer omfattande brottsplatsundersökningar ska göras vid mängdbrott för att säkra bevismaterial (Brå 2005). Vid många inbrott lämnar gärningspersonen spår efter sig som innehåller DNA (SKL 2008). Det handlar exempelvis om hårstrån, saliv och blod på krossade glasrutor. Sådan bevisning kan initialt kontrolleras direkt mot befintliga register över kända gärningspersoner. Om detta inte ger något resultat sparar bevisningen som sedan kan användas för att knyta en och samma person till flera brott vid ett senare tillfälle om personen blir aktuell i en utredning av något annat brott. På så vis kan flera brott klaras upp vid ett tillfälle om man lyckas gripa en person som varit aktiv och lämnat den typen av spår efter sig vid flera brott. Utvärderingar av hur detta arbetssätt eventuellt har förbättrat rättsväsendets möjligheter att klara upp fler bostadsinbrott saknas dock i nuläget.

Referenser

- Bennett, T. och Durie, L. (1999). *Preventing Residential Burglary in Cambridge: From Crime Audits to Targeted Strategies*. Police Research Series, Paper 108. London: Home Office.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2003). *Polisens insatser mot narkotikabrottsligheten. Omfattning karaktär och effekter*. Rapport 2003:12. Författare: Granath, S., Svensson, D. och Lindström P. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Dolmén, L (red). Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2005). Eriksson, S. Fler brott mot vanliga människor ska lösas. Tidskriften *Apropå* nr 3/2005. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006a). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Sporre, T. och Standar, R. (red). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006b). *Häleri. Den organiserade brottslighetens möte med den legala marknaden*. Rapport 2006:6. Författare: Korsell, L. m.fl. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006c). *Ungdomar och brott åren 1995–2005*. Rapport 2006:7. Författare: Svensson, R. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Narkotikastatistik 2006*. Rapport 2007:24. Klingspor, K. (red). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008a). *Nationella trygghetsundersökningen 2007. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2008:3. Författare: Töyrä, A., Wigerholt, J. och Eriksson, K. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008b). *Effectiveness of neighbourhood watch in reducing crime*. Författare: Bennett, T.H., Holloway, K.R. och Farrington, D.P. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008c). *Brottsoffers benägenhet att anmäla brott*. Rapport 2008:12. Författare: Westfelt, L. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Estrada, F. och Nilsson, A. (2006). *Segregation och utsatthet för egendomsbrott. Betydelsen av bostadsområdets resurser och individuella riskfaktorer*. Arbetsrapport/Institutet för Framtidsstudier; 2006:5. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.
- Mawby, R.I. (2001). *Burglary*. Crime and Society Series. Devon: William Publishing.
- Pira, K. (2008). *Vad vet vi om bostadsinbrott? 20 gärningspersoners svar*. Polismyndigheten i Stockholms län.

- Statens kriminaltekniska laboratorium, SKL (2008). *Årsberättelse 2007*. Linköping: Statens kriminaltekniska laboratorium.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2004). *Offrer för våld och egendomsbrott 1978–2002*. Författare: Häll, L. Rapport 104. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Regeringskansliet (2005). *DNA i brottsbekämpningen*. Faktablad: Justitiedepartementet Ju 05.20, oktober 2005.
- Rikspolisstyrelsen (2006). *Informationsskrift om grannsamverkan*. Hämtat 2008-03-05. <www.polisen.se/mediaarchive/4347/3474/4637/grannsamverkan-riksparm.pdf>.
- Schneider, J.L. (2005). Stolen-Goods Markets. Methods of Disposal. *British Journal of Criminology* 45 (129–140).
- Svensk författningssamling (SFS) 2005:877. *Lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)*.
- Svenska bostäder (2006). *Trygghet i Järva. Resultat från kartläggningar i Akalla, Husby, Rinkeby och Tensta/Hjulsta. Problem och åtgärder*. Stockholm: AB Svenska Bostäder.
- Tilley, N. (2005). *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*. Devon: Willian Publishing.
- Wahlin, L. (1999). *Den rationella inbrottstjuven. En studie om rationalitet och rationellt handlande i brott*. Lund Dissertations in Sociology 29. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.